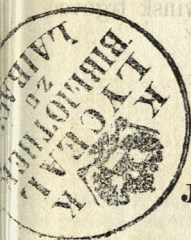

V Ljubljano jo dajmo!

Izvirna vesela igra v treh dejanjih.

Spisal
Josip Ogrinec.

Izdalo i založilo
Dramatično društvo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.
Natisnola Rozalija Eger.
1869.

IN = 030002412
ID = 59274496
odl. 2

O s o b e :

Gašpar Srebrin, malomeščan in vinsk trgovec.

Rotija, njegova žena.

Marica, njijna hči.

Mirko Snoj, doktor pravdoslovja.

Pavle, hlapec.

Neža, dekla.

Svatje.

Prvo in tretje dejanje se vrši v nekem manjem mestu na Kranjskem, drugo v Ljubljani.

V LJUBLJANI.

Natisnol v tiskarni "Svet"

1898.

Prvo dejanje.

Navadna soba, z desne in leve vrata.

PRVI PRIZOR.

Gašpar. Rotija.

(Gašpar sedi zamišljen pri mizi. Pred njim maslec z vinom, do malega prazen, in kupica. Rotija vstopivši daje si sem ter tje kaj opraviti, predno k njemu prisede.)

Rotija. Bog te je dal, Gašpar! Zmeraj tako sam, zmeraj tožljiv. Ti kar dan na dan pretuhtaš tako. Nikar v eno mer žalosten ne bodi; ni dobro za človeka! Pa ga kak masliček pij več, če rad in če te more kaj razvedriti. — Naj ne bo Bogu oponošeno, pijanec nisi! Piješ ga lahko brez skrbi, in jaz ti ga rada privoščim: da bi ti le dobro delo, da bi te vendar vsaj časi tako-le kaj bolj iz srca veselega videla. (Prime za maslec.) Boš? — Pokličem Marico.

Gašpar. Hm, le pusti, Rotija! — Praviš: žalosten — žalosten nisem; tako sem, sam ne vem, kako? Vesel ne morem biti in menda, prav iz srca — da nikoli ne bom.

Rotija. Vem — otroci, otroci — ti so, ki te skrbé noč in dan. Pa zavoljo njih si nikar preveč ne greni življenja! Saj — pridni so, dobri so; doto sva vsacemu lepo prihranila, bo že tudi ljubi Bog dal, da bodo enkrat tudi vsi lepo vsak pri svojem kraju. — Pa kaj sem že hotela reči, — ali si že slišal, Gašpar? Kocijana bota hčer omožila. Ženin se ponuja.

Gašpar. Ej, res? Kdo? Koliko pa ima? — Imá kaj?

Rotija. Kacih trideset tisoč, pravijo, da bi pre-mogel vsega vkupe.

Gašpar. Kaj šmentaj! Od kod pa? Kaj pa on-gavi in pa — ima tudi svojega selišča kaj?

Rotija. Hišo v Ljubljani, pa spodaj štacuno, pa — no vse, kar treba, da je kdo trden gospodar.

Gašpar. Potlej pa že. Tacega, mislim, da bi se ne branil nobeden naših meščanov, kdor ima le hčer za možitev. — Kako je še to? Lej si, saj človek še tudi nekaj ima: vsacemu otroku, ko bi treba bilo, denes ta dan po deset tavžent lahko odštejem in potlej le še lepa reč meni ostane in tebi, pa sinovoma po ena postavna hiša v mestu; no vidiš — pa Reza in Marica ste dorasli in vendar — nobenega od nikoder!

— Óna tam v Ljubljani — res, da je iz hiše, da ima moža, ima moža? — to je mož, da se Bogu smili! Da ti še enkrat povem, kar sem že pravil tolikrat: sto in sto krat bi bolje bilo, da je še to uro doma. No, tak zet — ta me je naredil! Pod milim Bogom ni nikjer toliko imel svojega, kjer bi enkrat kozla prekucnil, pa — upa se, da pride pred me široko ustiti se toliko časa, da jaz — sam zlomek me je motil tudi! — da grem, pa mu dam dekle, pa pošten kup ž njo, pa — na nič, na prazne roke, na beračijo! Sama to dobro veš, da, ko bi jima le zmeraj še ne dajal, pa le še ne dajal, kam bi bil ta bridki zakon vseh sedem križev in težav že prišel? Ali pustiti ju ne morem kar tako, ne smem ju! Kaj bi me ne bilo sram, ko bi mogel kdo reči: lejte, Srebrinova je, pa jej manjka? — Ali vam nisem pravil že tačas, da tak ženin kratko in malo za našo ni, in dota njena zánj ne; da naj ne jemlje čisto bosega človeka? Pa ve ste tiščale, vse ste tiščale, sama je mendrala, kakor obsedena. Vzela ga je, no, zdaj ga pa ima — berača! Pred je bil sam, zdaj sta pa oba! Zdaj vidi, kaj jej pomore učen človek, tist gosposki človek, in pa — njegova ljubezen. Gosposka ljubezen — ehe! To-le, moji ljubi, to-le zakon podpre! (Pomane s prsti, kakor bi štel.) Pa naj bo: kar je, ti je. Sama je hotela, sama trpi, žalibog!

Toliko pa rečem: lesica gre enkrat na led, Srebrin je pa eno hčer omožil na dež! — Zdaj vidiš: počaka se malo, počasi že pride kteri.

Rotija. Ko bi vedel človek? Misliš, da meni ni žal?

Gašpar. Ali kako, da se je na Kocijanovo nakretil tak?

Rotija. Srečo imajo nekteri večo, kakor nekteri. — Dekle se je v Ljubljani kuhati učila in šivati, videl jo je, pa mu je bila všeč, pa hodil je in hodil toliko časa za njo, da jo bo zdaj vzela.

Gašpar. Hm, hm, hm, lej si ga. I lahko je! Kocijana jej tudi že odštejeta nekaj, potlej bo to vendar zakon po postavah človeških, kar se pravi. — To-le je pri nas, v malih mestih: več ko ima kdo, teže mu je hčer možit. Prvič nas poznajo premalo, domačih pa navadno ni taci, ki bi si upali z dobro vestjo poprašati; in če tudi je kteri, suče in suče jo že tako dolgo, da mu ktero vnanjo pritisnejo.

Rotija. Res je; sama sem že večkrat premišljevala to. Glej, v našem mestu ni razen dveh nobene hiše, kjer bi bilo za naši dve kaj. Ko bi tako-le kam, kakor k Cezétu, mislila sem si že časi, pripravili eno, eno pa tù-le — tù-le k sosedu, bilo bi za nji, kakor nalašč; ali, govore, da oba hodita za družimi.

Gašpar. Bog ne daj! Pa tega saj nisi komu drugemu pravila? — Da bi se pri naš zanašali na koga? Nam ni treba, pa ne! Če ni, da dekleti kar tako ne pridete k poštenim hišam, naj pa ostanete doma. Saj imamo vsega dosti, vsega dovolj, in pa vsi! Imamo le zmeraj še več, kakor drugod kje.

Rotija. Pa res, hvala Bogu! Preskrbljeni smo, da nobenemu, če bodo pamet imeli, nikoli ne bo treba pomanjkanja trpeti, in da lahko pa brez vsake skrbi obračamo kaj tudi na to, da se otroci, dokler so še mladi, naučé kako dobro stvar za življenje.

Gašpar. To je, kar človeku prav hodi, tega naj se uči. Veš, da jaz sem jim to zmeraj priporočal. Ali tista visoka učenost in modrija, ki jo nekteri iščejo tam po vélicih mestih okoli, — tisto je prazna mlat! — Glej je, gospode učenih glavá! Šlibarska, dohtarska — to je hembrano jalova paša. Jaz nikoli nisem kaj več znal, kakor da sem se dobro podpisal; pa kolikor je naših kancelijskih — z najboljim ne menjam. In naši — vsi, če so hoteli, mislim, toliko znajo, kar utegne kateri kdaj potrebovati za svojo reč. — Meni ni za tiste krajcarje, ali kakor sem rekel: dandenašnji ne nese, ne izplačuje se visok uk, to vidimo!

Rotija. Ne, ne, Gašpar, ti me nisi razumel! Jaz nisem menila, da bi sinov ktereга v šolo dajal,

tega ne! Fantje naši tudi glavá menda nemajo tistih, ki je morajo imeti, kateri študirajo za duhovne in druge take učene gospode. Ne, — vidiš, jaz mislim — dekleta, dekleta —

Gašpar. Kako? — Dekleta? Res —, ali nalašč tako praviš? — Dekle učena — ha, ha! Nobena reč me huje ne bôde v oči, kakor ženska, ki poseja pri bukvah. Saj ravno se mi zdi, da óna je le prevečkrat in prerada budala vánje: da to jej je tako zmedlo možgane. — Ko bi bilo po mojem: za ženske ne bi bilo bukev pisanih nobenih, kakor tiste za cerkev in za ognjišče. Šivanka, kuhalnica, veslica, burklje in taka kuhinjska ropotija, to je za žensko, to — pa ne tiste povesti!

Rotija. To — kako pa, da to! Meniš, da je meni kaj družega na mislih? Kuhati in šivati učít — da bi dali Marico zdaj, ko jo lahko pogrešamo doma, vidiš to! Ali v našem mestu, — tù ni nič, tù ni nič novega. V Ljubljano jo dajmo! Tam se lahko uči tega in sploh vsega, kar je lepo, da dandenes zna taka, kakor je naša. Saj vidiš: nekaj let sèm dajó jih povsod, kjer so kaj bolje, in grdo bi bilo, ako bi si lahko mislil kateri, pri nas — da ne moremo, da — —

Gašpar. Kaj? — Kar pri katerih družih v našem mestu, to lahko tudi pri nas, še laglje! — Praviš, kuhati učít se — le dajmo jo! Le gre

naj, kamor če, kader če in ktera če; ne maram če obe! (Vzdigne se.) Le naredite, le zgovorite se, to je vaša reč. To pač: dekle — kuhati, šivati, — kamor če, kader če — plačam že jaz! (Odide.)

DRUGI PRIZOR.

Rotija (sama).

Vedela sem, da ne bo branil; le razložiti se mu mora tako, da kaže kaj. Res, če druge, — zakaj pa bi potlej še naša ne šla? Več in vse drugač bolje, kakor doma, naučila se bo lahko v Ljubljani. V mojih časih — res, nič ni bilo treba dekletu; da je bil le denar in je znala najbolj vsakdanje reči! Ali zdaj, če se hoče, da bi jo vzel kdo, ki je količkaj boljšega stanu, se že vprašuje: kaj zna? kaj se je učila? kje se je učila? in take reči. — Bog mi je priča, da ničesar hudega ne mislim; to pak je starišev dolžnost, da skrbé za srečo svojih otrók. Kdo vé — lahko se primeri, da tudi našo tam v Ljubljani vidi kateri bogat, ali imeniten, in da — —. Hvala Bogu! Brhka je naša Marica; ko se bo še bolj gosposki in bogato nosila, ko jo bodo le videli in vedeli za njo —:

lehko, lahko se jej bo možit! To se vé, zmerom v tem kurniku-le — ali vé živa duša za nas? — Zdaj — pred ko gre, bolje je. — Lej, kakor nalašč! Koj jutri zjutraj, ko se popeljemo Ceno obiskat, naj bo Marica kar v Ljubljani ostala. Kar povedat jej grem, da se pripravi.

TRETJI PRIZOR.

Marica. Prejšnja.

Marica. Mama! kaj pa pripravim za Ceno? Jaz, s čimer bi le mogla, postregla bi tej revi!

Rotija. Pripraviš — kaj? Le čaki, bomo že potlej! — Ravno sem te hotela klicati. Veš, moja Marica, kaj sva se z očetom zdaj-le zmenila?

Marica. Kaj pak? Poveste?

Rotija. Če boš hotela —

Marica. Rada, to vem, da rada, kar hočete vi.

Rotija. Da bi te učit dali — kuhati, šivati in kar je tacihi reči, kterih se dandenes vsaka meščanska dekle uči, kjer so le toliko premožni, da morejo njen uk utrpeti. V Ljubljano pa —

Marica. Ali? O rada, rada v Ljubljano! — Toda — po vas, mama, po vseh doma — se — mi bo vendar tožilo.

Rotija. Saj tudi meni, vsem nam po tebi; ali to bo kmalu prešlo, in pa — saj te bomo obiskavali, ti boš pri sestri, pri Ceni — nič se ne boj! Koliko tacih deklet gre let' in dan v Ljubljano! Koj tam Kocijanova-le, ki se moži zdaj. — Skrbeli bomo, da prideš v katero imenitno hišo, kjer se več tacih deklet in gospodičin uči, da ti bo kratkočasneje. In pa jaz bom že gledala, da se boš malo preopravila: bolj po gosposki, da boš povsod lahko z družino. Kupila ti bom klobuček — že vem, kako dobro ti bo stal —, kakošne lepe prstane na roke, tako urico s zlato verižico okoli vratú, da ti bo tako-le bengljala doli, in pa — še kaj drugega lepega tacega. Bove že videle, kako se vse zale gospodičine ljubljanske nosijo, da se boš potlej še ti nosila tako. — Saj pravim: bodi vesela, da pojdeš! To je precéj drugačno življenje v Ljubljani, kakor pri nas! Koliko reči se boš naučila, koliko videla in slišala, kar doma ne bi nikoli: kako govoré, kako se vedó in bog vé kaj še: da, ko bi se utegnilo zgoditi, da bi ti kterikrat tako kam prišla, da boš vendar že kolikor toliko vedela, kaj in kako. Prepričana sem, da potlej boš sama spoznala, kako - prav in na koliko korist da ti bo vselej hodilo to, ter da mi boš rada hvaležna, ker sem jaz to želela in hotela.

Marica. O — verjamem vam, vse vam verjamem, da le dobro meni želite. Kar rada pojdem. Kedaj pa, da bi že tamkaj ostala?

Rotija. I no — jaz mislim: kar jutri. Kaj se če čakati? To móre le tvoja sreča biti; družega zadržka ni nobenega, — potlej, kaj bi odlašali?

Marica. Pa res. — O, zdaj pa brž Reziki povem! (Odide.)

ČETRTI PRIZOR.

Neža. Rotija.

Neža (pri pol odprtih vratih). Slišite mati! Kaj pa operem in kuhati dém za Ceno? Pleče ali gnjat?

Rotija. Čaki — pojdi za eno besedo noter, Neža!

Neža (vstopivši). No kaj? Še družega kaj? Kar mislite, pa.

Rotija. Veš — saj nam ničesar ne manjka — kar oboje boš pripravila in pa — čaki! še en jezik pridejala. Pa tako Neža, če moreš, da on ne bo videl! Jaz pa nisem taka: privoščim tej siroti vsega in pa še več, kakor pa sama sebi. Ljubi Bog vendar! Saj, kar njej dam, dam svojemu otroku. — Neža, veš kaj smo

sklenili? Marica se pojde v Ljubljano kuhati in šivati učiti, jutri. Ali ni prav?

Neža. Jemnasta! Kaj res? — V Ljubljano — jutri že? Kaj pravite! — Ali če je prav? če je? Prav, prav, o prav, in pa še kako prav! Tega še sami ne veste! Ondi bo zmeraj kaj opraviti imela, zmeraj več, kakor doma. Vidi se jej, da zdaj je že v tistih letih, ko hude misli in pregrešno poželenje ven in ven zapeljuje in nadleguje človeka, če se v eno mer z delom ne moti in pa pobožno ne moli. Oh, dobro še vem, kako je bilo meni pri njeni starosti! Bog nas varuj in mati nebeška, to so skušnjave!

Rotija. No glej! saj zavoljo tega je meni najbolj bilo.

Neža. Da, da; i to se vé, da vam mora biti! Saj pravim, pa še porečem: sam Bog in sveti duh vas je napeljal na to. Le čakite, (ozira se) — ali naji nobeden ne sliši?

Rotija. Nobeden, nobeden: brez skrbi si! Pa sliši se, ko bi prihajal kdo. Kaj pa je, Neža? Le povej mi, meni vse! Saj veš, meni ne smeš ničesar zamolčati. Ko bi se kaj hudega godilo pri hiši, pa bi ti prikrivala, imela bi na vesti.

Neža. Imela bi, imela. S prižnice nam pravijo in v spovednicah, da so posli dolžni, da povedó vse gospodarjem in gospodinjam. Oh, saj

me je pa tudi vest že tako pekla — vi ne veste, kako me je pekla!

Rotija. Bog pomagaj! Kar bojim se! Neža — kaj pa je, kaj?

Neža. Da vam povem, — saj še živa duša druga ne vé — tist Stoklasov — saj poznate tistega zmršenca, ki družega ne premore, kot tisto podrtijo, ki ji pravi hiša, ki mu že od spredaj in zadaj leze v dve gubé, pa tistih pet strganih zaplat na sebi —: tist bore oné — Bog človeku grehe odpusti! — tist Stoklasov brnjavs že dalje časa sèm hodi in pa ongavi za — za našo Marico.

Rotija. Kaj — da tist —?

Neža. Da, mama, prav tist — tist nemarni in dolgi potegón. Tako gotovo, kakor gotovo sem bila jaz to kvaterno sredo pri spovedi in sv. obhajilu!

Rotija. Res? Lej si, lej si, živ človek! I kako si pa vendar prišla na to?

Neža. Saj pravim, tisto kvaterno sredo, ko sem bila pri spovedi in pri sv. obhajilu, — naj ne bo Bogu oponošeno, človek se ne sme hvaliti: beseda nanese tako, — no dà, ko sem bila pri spovedi in sv. obhajilu, sem videla. Marica je tam v klopi klečala in molila, on pak je blizu nje stal, pa — Bog mu daj, da bi srečno pokoro storil za smrtni greh! — mesto da bi molil, zijal je, pa tako prešešno prežal v njo,

da je meni po vseh kosteh groza šumela. Po tistem pa sem nalašč enekrati popazila, pa sem spet videla, da, kamor je naša Marica šla, če je toliko bilo, prinesel je že tist skušnjavec od kod svoje široke čeljusti za njo, pa lovil jo na oči, tiste debele, da sem se le bala, da jo bo nataknil na nje. Ko bi že bogat bil, saj bi že ne rekla; ali berač — ki nema nič, nema nič! Kaj si potlej more sam, ali kateri drug pameten in pošten človek misliti družega kaj, kot da le zalazuje, da bi jo — kako zapeljal ali kali. — Vidite, to je, ki je tako prav prav, da pojde zdaj v Ljubljano: da jej bo ta skušnjava skušnjavska le dalje od života.

Rotija. To rečem, ti si mi dekla, zares zatega denarja vredna, ki ti je sreča mojih otrok tolikanj na mari. Vidi se, da sam angelj varuh tebe vodi. — Že prav: skrbeti hočem, da tak človek jej nikoli nikjer blizu ne pride.

Neža. O le, le! Le volka ne do ovčice. Slaba družčina vam je — Bog ga nas varuj! (Pokriža se.) Posebno pa še za take, kakor je Marica. To vam je otročaj, še nedolžna, kot angeljček božji z nebes.

Rotija. Jeli da? Pa jaz tudi upam, da se Marica še nič ni zmenila, da še nič — saj veš, kaj da mislim.

Neža. Vem vem! O nič, nič; kar čisto nič! Prisegla bi na to, ko bi greh ne bilo. Ona

sama zgola ničesar od tega ne vé, niti živ krst na svetu ne, pa tudi nikoli ne bo, razen mene in vas. — O, kako bi le ta nedolžna ubožica že mislila na kaj hudega? Zato pa toliko bolje varovati jo zdaj, ko je še nedolžna in dobra. Saj vem, da tudi vam je znano iz pridig: da volja je dobra, meso pak je slabo. Pride zapeljivec — ženska je slaba stvar božja: spozabi se, da sama ne ve, kedaj in kako —! Skušnje, skušnje — ne ne ne! kaj pravim li? — skušnjave, skušnjave! — Gredó! (Pri vratih.) Jezik — svinjski, kaj ne, še?

Rotija. Da, tist dolgi, najdalji!

Neža. Že vem! (Odide.)

PETI PRIZOR.

Gašpar. Marica. Rotija.

Marica (držeč se ga ob roci). Jelite, da bote? Za gotovo recite!

Gašpar. Bom, no bom! Če le kaže — bom. Srbečica vendar! Saj — človek se ne odkriža drugače, da oblubi.

Marica. Potlej bote tudi izpolnili. Kaj sem zdaj bolj vesela!

Rotija. Kaj pak bi rada?

Marica. Prosim jih, naj me bodo v ljubljansko čitalnico vpisali, naj bi vse nas — celo družino vpisali. Cena je pisala, da za tako hišo, kakor naša, ni lepo, da nismo.

Rotija. To se vé, Gašpar! I no, pa jej storiš to, ko vidiš, da bi le tako rada. Dve naši bote posihmal v Ljubljani! Kaj pak — spodobi se; pa, saj že ne more biti toliko —

Gašpar. Kaj tisto? Meni ni na tem! Ali — kaj vam je šmenta! toliko za čitalnice, zmeraj tiste čitalnice! Ondan sem vas zapisal v našo čitalnico, zdaj pa — da še v ljubljansko? Jaz ne umem, kaj vas tako vleče v te čitalnice. Tù-le pri nas vidim, da se le bolj mali pritlikovci vkvarjajo s tem novim pridelkom. Če v Ljubljani bolj prida ljudje ne hodijo v čitalnico —

Marica. O — sama sem videla tačas, ko sem notri bila, in Cena je pravila: prav imenitna in premožna gospoda ljubljanska zahaja vanjo. Gospodje, gospé, gospodičine: vsi! Pa še to — Cena je dejala: Kdor v Ljubljani dandenes ni pri čitalnici, ni nič, nobeden se ne zmeni zanj; tiste pak, ki so, čislajo vsi, in bogvé kod povsod in kako daleč jih poznajo, pa še po „Novicah“ njih imena dajó.

Gašpar. Že nemajo menda družega opraviti. — I kaj pa je to — čitalnica? čitalnica? Kaj pa je

prav za prav ta čitalnica? Kaj ongavijo tam notri?

Rotija. Tisto, Gašpar, bodi brez skrbi. Večkrat sem že brala, kaj pišejo o čitalnici: nič nepoštenega!

Marica. O nič, čisto nič! Po dnevi beró, zvečer pa časi veselice dajó, pojó, sem ter tje malo plešejo, pa glediške igre igrajo, — to pa je najprijetneje. Kako kratkočasno vendar je gledati jih in poslušati! Kteri gospodičini, ali gospodu, ki se dobro obnese, ploskajo vsi in hvalijo jih — o, kar srce se mi je tajalo: ko bi meni tako, kakor nekteri taki srečni gospodičini ljubljanski!

Gašpar. Svét, svét, kaj si boš izmislil še!? — Čitalnice!

Rotija. Ti si čuden! Saj ne razumeš, kako da je to! Eden družega spoznavajo po čitalnicah, da vedó, kdo je ta, kdo ta, in od kod? Vidiš, to je tudi poglavitna reč!

Marica. To tudi, to se vé. — O, desetkrat raje — pojdem v Ljubljano, raje in z večim veseljem se bom vsega učila, če nas vpišete. — Dvanajst goldinarjev, nič več —

Gašpar. Kaj to? Vredno ni, da bi jezik obrnil zato. Saj pravim: Dvanajst — kaj dvanajst: petdeset, sto, tavžent goldinarjev, še ne pogledam jih, plačam je rad, vse dam, da bi le za vas, otroke moje, prav in dobro bilo! —

Pojdem, in vpisal vas bom v čitalnico, pa naj bo potlej, kar hoče: da kateri ne bo mogel reči tako ali tako, da bo mir in konec besedi.

Rotija. Saj tako, Gašpar, videl boš da bo prav.

Marica (očetu). Kako vas imam rada!

Gašpar. Otroci! jaz vse storim za vas, le ubogajte me! Pojdi v imenu božjem v čitalnico; ali, da ne boš pozabila, da prva je: šivanka in kuhalnica!

Rotija. Kaj boš skrbel? Dozdaj, to moram reči, vedela je Marica še zmeraj, kaj da je njena dolžnost.

Marica. Pa posihmal bom še veliko bolj; zato —

Rotija. Jaz vem, da. Ali pojdimo zdaj. Marica! ali si že pripravila kaj?

Marica. Sem, nektare reči. Pavletu sem naročila, da mi skrinjico sem-le prinese. Nevem, da ga toliko časa ni. Še enkrat mu grem rêč. (Odide.)

Rotija (potegnivši Gašparja nazaj). Nič, Gašpar! Kar tiho bodi! Videl boš, da ne bo napačno, da smo tudi v Ljubljani zapisani v čitalnico. Koliko je tacih vnanjih zapisanih vanjo! To se vé, taki, ki jim ni za tiste krajcarje. Druzega ni nič; ali — tako naša hiša pride cela v dobro ime. Kako pak je imenitno to! Dali nas bodo v „Novice“: po celem Kranjskem in

še drugod nas bodo brali! Nič, nič, Gašpar!
le dober bodi in pa stori to: ne boš se kesal!
(Odideta.)

ŠESTI PRIZOR.

Pavle.

(Prinese pri družih vratih skrinjico na ramah pa poje:)

Kolk' tavžent večerov
Po plac' sem špenceral;
Oh zdaj pa nič več,
K' je ljub'ca šla preč!

(Postavi na tla.) Preč — to je beseda — žalostna! Pa je že taka! Življenje — kaj pa je? Prerivanje po teh kotih sveta. Svet je godla, mi pa kuhalnica. En čas mešamo, pa gremo! Eden gre tje, eden tje, eden zdaj, eden — jaz, koliko? — o Božicu bo devet let, kar sem bil priromal v to presrečno vinsko hišo in pa — dobro še pomnim — potica orehova z mánoj. Pa Bog ti ga vé, kje da je že tista potica! Na Šentjanžev dan sem jo bil že do zadnje skorje povil; ali mi — mi, ki smo mi — smo pa še tù-le! Radi me imajo; pa tudi za vsako mejo ni tacega hlapca, pri meji

premeknil! To smo korenina, kar se pravi!
 Pijemo ga, to je res, pa so tudi pretege časi,
 da hlačice pokajo po stegnih. — No, Marica
 pa — jutri — v nedeljo! Lej, kakor po
 pesmi — (poje:)

V nedeljo zjutraj vstala bom,
 V Ljubljano se peljala bom!

Hej, hej!

Pred avtmana stopila bom,

Za —

Ne boš, Marica! Pri moji kuhalnici! Še tisto
 uro bi ti jo oče zlomili, pa zagnali pod
 ognjišče! — (Zagleda ostalo vino v maslecu.) Ho!
 dar božji! Pridelek Dolenca. To je za žejne
 ljudi, to svet po konci drži. (Bliža se mizi.) Malo
 ga je, malo! To se mora kar po teh suhih
 kotih zgubiti, ki jih žeja, kakor ob ajdovem
 kepo na njivi. Meja zelena! Ko bi jaz toliko
 imel, kolikor naš oče! Vse prodam, do zadnjega
 žeblja v steni, pa si napravim kad, tako, da
 bi ga držala, kolikor ga Dolenec in Hrvat na-
 prešata let' in dan. Pa tje h kadi bi lepo
 prisedel, pa pil bi ga, — pil bi ga, kozarec
 za kozarcem bi ga pil, noter do mrzlega
 groba. Pa je že zlomek! Denarca ni, ni kadi,
 vinca ni — pač, tù-le je blagor človeški! Ej,
 ej! (Prime za maslec.) Prav pošten požirček, pa
 — smrten greh, ko bi se ga le kaplja potratila.
 (Privzdigne in poje:)

Svet' Peter in Pav,
 Sta pila 'n bokal;
 Svet' Peter je lil,
 Svet' Pavel pa pil! (Izpije.)

SEDMI PRIZOR.

Marica. Prejšnji.

Marica. Kaj jih ni tù — ata pa mame?

Pavle (trešči prestrašen maslec na mizo). Kaj — kako?!
 Proklete črepine! Vse navskriž narobe leti!
 Dejal sem, naj jaz to prazno ropotijo, ki ni
 nič v njej, ponesem tje doli, da je tebi Marica
 ne bo treba, da se kaj ne poliješ. Škoda bi
 te bilo! Mene pa nič. Bolj ko sem moker,
 zunaj in znotraj, bolje mi dé in raje imam.

Marica. Ti, Pavle! Norčuješ se zmeraj; pa dobro
 srce le imaš, ko si tako postrežljiv in dobro-
 željen.

Pavle. O, kaj to, kaj meniš-li? Marica! v ba-
 riglji vina bi se utopil za té, utopil — do
 ust. Pa jutri — pojdeš! O kako se mi bo
 tožilo po tebi! Ko bi ti vedela! Lej, vselej,
 kader sem te videl, vesel sem te bil, bolj, ko
 ne vem česa. Na polje, na travnik in pa, naj
 bo kamor drugam če, ko je tako-le solnce za-

hajalo, prihajala si ti — srečna prikazen! — torbico na roci, v torbici poliček in — človek se je poživljal pri delu. Pa bi mi ne bilo do dná srca žal po tebi, ti — srček moj!

Marica. Kaj boš maral zató? Posihmal pa ti bo Rezika, ali pa Neža nosila, ali pa kdo drug.

Pavle. Morebiti, no; pa vendar: prilegalo se mi je vse drugač bolje tisto od tebe, kakor —. Saj pravim, (sune skrinjico z nogo) to-le je še záme žalostna prikazen, da se mi skoraj bridkeje dela, kakor če imam prazen bokal pred seboj.

Marica. Prosim te, nikár mi še ti ne delaj žalih spominov, ko mi je že tako milo pri srcu. (Seže v žep.) Pa ná! ker si nosil gori in tako čutiš z menoj!

Pavle. O ti spreljuba moja šmarnica ti! Bog ti daj belo Ljubljano in sv. Martin, ki ga krsti! Ti spreljuba, kar — kar — po . . . po . . . dišal bi te! Eh čaj! — O, nič nikar se ne boj! te pa ne bom — sladki cvet! Kaj pomaga, ko ni záme, ko ga jaz duhal ne bom! Marica prešmarniška! Kar češ — vse sem záte pripravljen!

Marica. Kaj češ? Saj si mi skrinjico prinesel gori, težko!

Pavle. Težko? Kaj meniš, kako? Marička! Záte, če rečeš ti, nesem jo noter do konca sveta, pa

— zraven še tebe — cucu ramo, ko bi se me hotela tako-le okoli vratú lepo okleniti. Potlej še raje, koliko še raje in laže, maruš da! Pa nosil bi te od enega konca do drugega konca, od drugega konca do tretjega in tako naprej in naprej noter do zadnjega konca sveta — da bi bil sodni dan!

Marica. Ha, ha, ha! To se ve. Kmalu bi se me naveličal. Še ne veš, kako sem težka.

Pavle. O ti drobna grlica ti! Čaj, te poskusim! (Bliža se jej.) Tvoj životek, oh — to bi se privzdignil, kakor kozarec do ust. No čaj, vsaj majhno te —

Marica. O le pusti, le pusti! Že verjamem, da me, da si močán. (Hoče zbežati.)

Pavle. Čaki, čaki, Marica! da ti povem. O, nič se ne boj, nič se ne boj! Saj veš — rad bi te pač, pa — naj bo v božje ime! Poslušaj, Marica!

Marica. Ti si — no, kaj?

Pavle. O, ne bodi žalostna ne, da pojdeš v Ljubljano! Jaz sem popred nalašč tako dejal. Meni, to je res, bo žal po tebi; ali ti — he, meja zelena! vesela bodi, pa poskakuj od veselja! Prijetnejega ni, ko tako-le malo po svetu iti! Ko bi jaz na tvojem mestu bil! Kaj pa je pri nas v našem mestu-le? Puščoba in dolg čas, kakor na vernih duš večer. Naši fantje takim-le šmarnicam pomladnim še kva-

kati, še kvakati ne znajo, pa bi jim bili za kratek čas? Marica! v Ljubljani — ti še ne veš — to ti bo življenje! Tam so fantiči gospodiči, kar se pravi za take-le! Pa so fletni študentje, sokolovci: srajce rdeče, da oči na se vleče, hej! saj si jih videla, ko so bili tukaj —, pa koliko tacih in tacih, ki se tako-le pripogne, da ga je kar kratek čas videti, pa govori, sladko, kakor medica, prijazno, kakor bi vijolice trgal. Poreče: Marica, lepa Marica, sladka Marica! Ej, ko bi jaz tako znal! Pa priklonil se bo, pa sladko objemčkal, pa čedno pritisnil tako-le — k sebi —

Marica. Ha, ha! ti si pravi! (Urno uide.)

Pavle. Vidiš jo — prepelico! To je, šleva sem, preokoren in preneroden! Ko bi bil nagleje hlastnil, lahko bi jo bil ujel pa malo náse pritisnil, to ljubo živalico. Te-te-te! to vem, kako dobro bi mi delo. Blagor se mu tistemu bo —! No, pa naj bo; saj jaz in ona — tako nisva. Ne gre! Jaz sem prerogljat in pregrčave moje roke, da bi poprijemale tako deklico, ki je iz samega voska menda. Saj bi jej še kak mehák udek kje kaj otisnil in zgibnil. Kaj bi ne bila škoda? — Ali tisti gospodiči ljubljanski so pa že bolj urni in ročni pri tacih-le véšicah. To vem, da pa znajo! Tisti škrički, tisti tenki fantiči bleđiči, tisti, kakor pesem pravi:

Fantje iz Ljubljane,
 Ki imajo hlače preklane,
 Iz popirja klobuk;
 Pa veter potegne,
 Pa pojde: smuk, smuk!

E Marica! ti še ne veš, kam pojdeš, kaj bo tam v Ljubljani! To bo kuharija, to šivarija ljubljanska! Meja zelena! če se jej v Ljubljani ne izkuha kaj sladkega, če se jej pa vendar ne všije kaj v tist srček, pri meji premeknil, naj ga nikoli nobene kapljice več! — (Zunaj klica: Pavle! — Pavle! — Prestrašen.) Kaj? — Hoj! — kaj?! —

OSMI PRIZOR.

Gašpar. Prejšnji.

(Pavle rine z rokama v žepe pa mesto ključa ubere kresilo in skuša ž njim skrinjico odpreti.)

Gašpar. Glej ga! Jaz ga pa iščem po dvoriščih okrog.

Pavle. To-le sem Marici prinesel gori, pa pravi, da je — da je ključavnica pokažena, ali kali?

Gašpar. Čaj, naj poskusim jaz! — I Bog te je tudi dal! Ali si ob pamet? Ti s kresilom odpiraš, kako boš?

Pavle. Hudiča, saj res! Kaj me je motilo? Prenaglo sem delal. Čajte! (Privleče velik ključ pa odpira.)

Gašpar. Daj sèm! I, kaj ti pa je? To je od hleva ključ!

Pavle. Beštija, je že! Zató ni hotel noter, pa smo mislili, da je ključavnica kako pokažena.

Gašpar. Kdo je mislil to? Pojdi, pojdi! Pamet tvoja je pokažena, nikar pa ključavnica. V glavi ga imaš! Le pusti! Ko pravi ključ pride, se že odpre.

Pavle. Ne, oče! pijan pa ne vem da bi bil. Nisem ga —

Gašpar. Kolikor hotel! Saj ti ga nihče ne opo- naša! Samo glej, da drugkrat ne boš s kre- silom odpiral vrat. — Veš, po kaj sem prišel? Pavle! jutri zjutraj ob šestih — v Ljubljano! Jaz, ona in pa dekleti obe, — štirje.

Pavle. Že prav. — Ob šestih? — Že bo!

Gašpar. Koleselj — za par!

Pavle. Da, da; to je voziček, meja zelena! Da, spral, sprašil, zdrgnil komate in zlikal: svetiti se morajo, kot desetgroševci v bokal.

Gašpar. No tako, kakor veš, da vidim jaz rad. Popeljeta pa pramiča.

Pavle. Pramiča, pramiča, to je. Najlepše ju je videti, pa najbolje se podajata h koleseljnu. Skrtačim ju, zgladim, da bota pražnja, kot zamet tržaški. Pri meji premeknil, to je živina,

ta pramiča naša! Podirjata, kot letošnje po grlu. Biču sem ravno pridrgnil nov priplet; to vam bo pok po cesti, kakor na cesarjev dan iz možnarjev. Saj pravim, pojdemo pa tjekaj, kakor blisk mimo gore, — da bo vse veter dajalo in sapo. Celo pot in še v Ljubljani, vse nas mora gledati, vse prašati: Čegavi so pa ti? čegava ta konja, čegav ta koleselj? Nič ne skrbite, oče, nič se ne bojte! Vaš Pavle, he! — saj me poznate! Ob šestih — vse bo pri rokah, koj za hij, bistahor, bijó! To bo — pika-laja, pika-pom, pom! da bo vse pri meji primeknil!

(Zagrinjalo pade.)

Drugo dejanje.

Majhna soba.

PRVI PRIZOR.

Marica (sama).

Zdaj — zdaj gre! — — Ne, zmotila sem se! Nekaj družega je bilo. — Oh, tako dolgo se mi že zdi, da ga ni. Moj Mirko! Ko bi pač vedel, kako težko da ga pričakujem — prvikrat!

Bog, kako hitro res je vse to prišlo! V nedeljo — minulo je še le štirinajst dni, kar sem bila v Ljubljano prišla, pa že sem vsa spremenjena, sama sebe nič več skoraj ne poznam. Res, prečudna stvar je človeško srce; kako slabo le človek samega sebe pozna! Kar nevoljna sem bila, ko so mi druge pravile, kako bo, ko pridem v Ljubljano; pa le smijala sem se, ker sem mislila, da me Pavle — tak človek, ki se tako priprost zdi — da me res

le samo draži. In glej zdaj! Vse je prišlo, pa prav tako! Ljubezen — to je res, zažari v srcu, kakor se zvezda utrne na nebu, da se hipa ne vé, kdaj in odkod. Kako resnično vendar! Prvikrat sem ga videla v čitalnici; kraj klopi tamkaj je stal; pa nikoli več ga ne bom pozabila! Pregloboko se mi je njegova podoba vtisnila v srce. Sama ne umem, kako to! Saj sem vendar že velikrat in veliko videla zalih mladeničev, ali nobenega se nisem kaj dalje spominjala. Ko so mi izginili izpred oči, tudi iz spomina. Le on, Mirko moj, mi ne bo, ker mi ne more! Ne vem, kako mi je bilo; ali že tistokrat, ko se je njegov prijazen pogled vprvič ujel z mojimi očmi, ganilo me je tako čudno, tako sladko, da sem kar strepetala. In, predno je še ktero besedico spregovoril z menoj, mislila sem si že njega po vsem tacega, kakoršnega sem si želela, in zdaj vem, da je v resnici tak. Nič tistega praznega in pustega prilizevanja, — resnoben, pa vendarle zmeraj tako zanimljiv v pogovoru, da bi ga kar neprenehoma le poslušala! In kako spoštljivo je skušal pobliže seznaniti se z menoj in potlej še s Cenko! Še ona, ki zdaj tako na vse strani prerešetava vsacega gospoda, — pa predno še omožena ni bila, vem da jih ni, — še ona ga je morala hvaliti! Kolika visoka učenost in kako blag duh veje iz sleherne njegove besede!

— O, pa tudi to — to ni navadno, površno čutilo, ki nagloma kakor pride, tako hitro izgine, kakor so mi pravile, da nekterim. O to ni! Saj ga ne ljubim le kar zavoljo ljubezni, ki je tako sladka: zavoljo njegovih blazih lastnosti, o katerih sem prepričana, da jih ima, ljubim ga tolikanj! In ti, moj dragi Mirko, ti trdiš sam, da srce tvoje bije le záme; pa jaz — podarila sem svoje le tebi, edini moj! Da, tvoje je, tebi posvečeno ostane za zmeraj! Kako pač bi posihmal še živeti mogla brez tvoje ljubezni? — Oh, pa da tega še nikoli mislila nisem! — Ko bi me moj Mirko le za kratek čas ljubil, kakor neki po navadi delajo možjé? Ko bi bila zagotovljanja njegova le šala z menoj? Ko bi me on morebiti le en čas ljubil, potlej pa pozabil, zapustil, pa šel in drugo si izbral? — Gorje! Tega ne bi preneslo moje srce! — O, pa saj vem, da je tako dobrega, tako blazega srca! Kako bi mogel kaj tacega? Saj vé, da bi me storil nesrečno — za vselej! Res — da sem si le upala tako grozovitega in nepoštenega kaj misliti o njem! Še sinoči mi je zagotavljal, da mi hoče vedno in trdno zvestobo ohraniti. On se vendar ne more legati! Rada mu verjamem, da me popelje pred oltar, gotovo, pa kmalu. — Oj, ali on — moj Mirko, ne vé, ne nadeja se, — oče, moj oče — kaj porekó? Kaj bo? —

Učenega nočejo; prav gotovo, da se ga bodo branili, posebno pa že zdaj, ko pojde Vrednjak, ta ljubljanski bogataš, vprašat k očetu za mé, kakor mi je dejal! Ta človek — kakor se mi prilizuje in se lepega dela, — vse zastonj! Da-si se mu ne more ničesar očitati, čutim le, da bi ga sovražila iz celega srca, ko bi mi nápotje delal. — O, Mirko!

DRUGI PRIZOR.

Mirko. Prejšnja.

Mirko. Marica!

Marica. Mirko! O kako težko sem te čakala!

Mirko. Pa kakšna si? — Zdiš se mi nekako žalostna. — Kaj ti je, ljuba moja?

Marica. Glej me, — saj sem vesela!

Mirko. Kako bi se mogel motiti? Vidi se, da si nekaj potrta, da ti — ne vem kaj srce teži. Tvoja lica, vselej popred tako jasna in vedra, mrači ti je neka oblačica. Pa tvoje oči — saj so skoraj rosne! — Marica! Vedela si, da jaz pridem, — náme si mislila! — O nikar, povej

mi: zakaj in od kod ta senca? Pa ravno v tem trenutku, ko sem tako hrepenel po tebi!

Marica. Mirko, o dragi moj Mirko! Ti me ljubiš, ljubil me boš, — jeli, da me boš? O reci mi to še enkrat!

Mirko. Ali draga, ljubljena moja Marica! Kako moreš vendar tako vprašati? — Kaj ti je bilo? — Ti menda nemaš pravega zaupanja do mene, da tacim dvomom odpiraš srce? Kako? Ali ne verjameš mojim besedam, s kterimi sem ti zagotovaljal svojo ljubezen? — Marica!

Marica. O dragi moj, odpusti mi! Jaz ti verjamem, Mirko! Jaz trdno zaupam v té; saj moram! — O, ko bi ne — saj ne vem, kaj bi bilo z menoj! Ta otožnost obhajala me je — sama ne vem — menda zató, ker sem pre-mišljevala: kaj bi bilo potlej z menoj, ko bi tebe nič več ne imela!

Mirko. Pa zakaj si vendar tako po nepotrebnem mučiš ubogo srce? Predraga Marica! Poslušaj me še enkrat — Bog mi je priča, on sliši mojo prisego: Moje srce je in bo posvečeno le tebi, edina, izvoljena moja! Marica, le tebi zvesto pa stanovitno na veke, naj pride, kar hoče! Dozdaj res le ti, menda sama še, veš to; ali pričakujem za trdno, da skoraj, da le malo dni še, in kar jaz, in upam tudi ti želiš,

uresničilo se bo! Očitno, pred svetom boš moja ti —

Marica. O moj Mirko, moj ljubi — moj ženin!

Mirko. Da, le to še, in ne vem, kaj bi potlej mogel še želeti na svetu. — Marica, o, ko bi ti vedela, kaj si mi ti, gotovo ne bi bila en trenotek dvomila, le en trenotek ne udala se tistim hudim mislim. Lej, skoraj kar živim, bil sem zapuščen in tako sam na svetu. Oče so mi umrli, ko sem še v prvih šolah bil tukaj v Ljubljani, mati že popred; sorodnikov svojih niti poznal nisem nobenega, — da, ko sem po dovršenih latinskih šolah odhajal na Dunaj, ni ga bilo, ki bi mi bil srečno pot voščil, ni bilo duše, ki bi me bila vsaj v spominu tjekaj spremljevala. Pa ravno tako tam. Tovariši moji sprejemali so iz doma, od svojih drazih, prijazne, srčne pozdrave, jaz — od nikoder; tista leta, ko so bivali tam, čislali so kot najprijetnejši čas vsega življenja: živeli so skoraj brez skrbi, po zabavah, veselicah, dan na dan dobre volje, učili se le, kolikor se ravno mora; — jaz nisem zahajal med nje, ne, kakor da bi me ne mikalo veselo družabno življenje, ampak klenila me je doma ta resna misel, da velja pred vsem, da si z neprestano marljivostjo in z resnobnim učenjem enkrat pridobim sam brezskrbno, milejo prihodnjost.

Tako so mi pretekla štiri trudapolna leta, da prav iz srca vesel nikoli — le eno uro nisem bil. Že popred in zlasti proti zadnjemu se mi je večkrat prav milo storilo, ko sem tako samega sebe premišljeval. In enkrat — ravno denes, potoma k tebi prišlo mi je na misel — enkrat, pripravljaj sem se za poslednjo poskušnjo, — pozno že v noč, — majhna sobica, — knjige razprostrte okoli sebe, — ves utrujen in omagan, — okoli mene vse kakor mrtvo, — tako sam — jel sem misliti: tako vendar zmeraj ne more biti! — Ali kako drugače? Zdelo se mi je, kakor v sanjah, da, ko bi se s ktero seznanil, ki bi bila zanesljiva, ponižna, stanovitna, blagočutna, ki bi jo res dičile take vse hvale vredne lastnosti, pa bi bila ljubezniva — meni po srcu, in bi tudi zame imela srce: — hotel bi jej jaz svoje darovati, in tistokrat bi došel do vrhunca svoje sreče na zemlji. Izvolil bi jo, da bi moja ljuba žena bila, ljubil bi jo kar bi le mogel, s čimer le mogel postrezal jej noč in dan, in ko bi potlej še tako srečen bil — v krogu svojih ljubih malih, in pri njej, — bilo bi mi življenje, kakor prijetne sanje. Vse, kar je bilo kedaj bridkega, bilo bi pozabljeno! Tako sem sanjal takrat!

Marica. Kako lepo! Ali kje — taka? Mirko! kako bi mogla jaz biti —?

Mirko. Marica! Res po tem, kar sem bil do tistihmal videl in vedel, nisem se nadejal, da se mi tiste moje sanje kedaj uresničijo! Videl sem sèm ter tje, posebno pa na Dunaji, ženske, res lepe, brez števila krasnih obrazov, da sem se jim moral čuditi; ali šel sem mimo njih: le ena me nikoli ni ganila. Prepričal sem se, da ondi, pa med toliko, je ni, ki bi imela to, kar bi zamoglo bolečo praznoto mojega srca izpolniti, in skoraj že nisem več upal! Nazadnje — kakor svitel žarek izza temnih oblakov — prešinila me je misel, da, če kje, našlo bi se záme tešilo tamkaj, kjer sem se sprva miren, vesel in lahkega srca sprehajal, kjer sem po duhu neprenehoma bival, kamor sem ven in ven iz celega srca tako hrepenel: v katem tihem kraji slovenske domovine. In glej, kar sem si skoro nedosegljivo mislil takrat, vse smeje nade, vse sladke želje, in srečo, kolikoršno sem le sanjati mogel, — o, pa še več, pa še veliko več, — našel sem, ko sem — Marica, tebe spoznal!

Marica. O ti sladki, presrčni moj prilizevalec! Glej, saj ti moram vse verjeti!

Mirko. Pa tisto vse se mi uresniči, če mi, Marica, podaš zdaj roko, da hočeš biti moja, zmeraj, pa stanovitno le moja!

Marica. O dragi moj Mirko! (Oklene se ga in ihti od veselja.) Tvoja, — le tvoja na veke!

Mirko (čez nekaj). Tedaj se je izpolnilo, kar sem tist večer tako žalosten premišljeval. Verjamem, prepričan sem, da iz tvojega srca ne more laž! Ali vendar, moja draga Marica! da kterikrat morda ne porečeš, da ta srečna ura odvezla ti je vsak zdrav prevdarek, — oprostila mi boš, če te zdaj-le, v tem važnem trenutji, ko si za vselej zaročava srci, — če te poprašam, Marica: Ali je tvoje srce po polnem prosto? Ali še nobenega ni bilo? Ali imaš v tem čisto lahko vest? Marica! — reci, — kar na ravnost in po pravici reci! Povedal sem ti, kaj si ti meni, kako neskončno da te ljubim, pa veš, raje zdaj, kakor da bi pozneje izvedel, da te imam — le na pol! Zato, prosim, opominjam te zdaj, draga Marica! — pomisli — skleni — še je čas!

Marica. Mirko! O, kaj me revo mučiš tako! Ne dvomi vendar še dalje, ljubljeni moj! Kar sem ti rekla: srce moje ni nikoli družega bilo, pa ne bo! Le tvoje, edini moj Mirko, ljubljeni! tvoje, le tvoje, moj prvi in zadnji!

Mirko (objame jo). O, potlej — srčno ljubljena moja! — potlej je sreča moja neizrekljiva, prihodnjost moja mila, lepa — da lepše si nikdar še misliti nisem mogel. Ne vem, kaj bi si odslej mogel še želeči na zemlji! — Lej, ravno danes mi je došlo veselo sporočilo, da mi je podeljena jako dobra in ugodna služba,

za kar se imam slavnemu advokatu, pri katerem sem bil dozdej, nekoliko zahvaljevati, ker nekaj mi je on pripomogel k njej. Ž njo se mi podaja zares prijazna pot v življenje, pa dovolj brezskrbna v vsacem obziru, in z manoj — tudi tebi, moji prihodnji. Rečem lahko in z dobro vestjo, da brez truda, brez skrbi in prijetno boš živela na moji strani, kakor grlica v hosti spomladni dan. Razmere in okolnosti bodo po tem, da ne bo dolgočasne enomernosti, marveč prijazna sprememba. Pa jaz sam, kar in kolikor le bom v stanu, sladil in lajšal ti bom življenje —

Marica. Ali Mirko! Kaj mi le praviš to? — Meniš mari, meni bi manjkalo, jaz bom pogrešala kaj? O, pa ko bi družega ničesar ne bilo, saj bom tebe — da bom le tebe, moj dragi, imela, imela bom vse, vse!

Mirko. Kako te ljubim! O tako tudi jaz; in posihmal želim si tako srčno le tistega srečnega trenutja, ki naju bode za vselej zedinil, in kateri, če Bog da, skoraj pride. V malo dneh že se pripravim, da službo nastopim in potlej se brez odloga záte, Marica, oglasim pri stariših. Upam in zanašam se, da take moje zdanje razmere priporočevale me bodo dovolj, da té moje bodoče sreče mi nič oviralo ne bo.

Marica. O — res —

Mirko. Pa vesel sem, da ti zamorem sporočiti to

denes, ko si mi prvikrat tako prijazno dovolila, da sem te smel tù doma obiskati.

Marica. In kako neizrekljivo si osrečil tudi mene!

Mirko. Drago mi je! Zdaj pa — Marica —

Marica. Kaj že? Nikar še ne hodi!

Mirko. Ne smem te dalje muditi! Upam, da se kmalu zopet srečno vidiva!

Marica. Da, kar najpopred, moj dragi!

Mirko. Drevi v zvezdi?

Marica. Gotovo!

Mirko (odhajaje poljubi jej roko). Z Bogom! draga moja Marica!

Marica. Srečno, pa tudi ti z Bogom, moj dragi Mirko! (Mirko odide.)

TRETJI PRIZOR.

Marica (sama).

Kako čudno vendar me je umiril in potolažil! Saj sem ga že popred dobro poznala, ali vem vendar zdaj še le, kako blago srce ima. O kako srečna sem res, da me on ljubi, — da bo moj! Oh — pa nisem se upala povedati mu, ker se tako bojim, kaj me skrbi! Bog! kako le, — kaj le res bo? Oče — moj oče!

O zakaj — —! Kaj bi vendar začela! Morebiti — ko bi pač padla na kolena pred nje, pa tako-le povzdignila roke, pa prav iz srca prosila je za — za milost, morebiti, da jim omečim srce, da se pa vendar — vendar usmilijo svoje uboge hčeri. — Ko bi le tega Vrednjaka ne bilo, le tega ne! Če ta pojde k njim, kakor mi je dejal, — Bog! kaj bo? Lehko — da je vse preč! Pa — upati, vsaj upati hočem! O, ali sem jaz nesrečna, ali — srečna? Kaj vem, kaj da bolj?

ČETRTI PRIZOR.

Rotija (vsa spehana naglo vstopi). **Prejšnja.**

Marica. Mama — vi tukaj!? Pa nič naznanili, da pridete! (Hiti jo objet.)

Rotija. Ni bilo časa, Marica!

Marica. Kako to?

Rotija. Kar nenadoma je prišlo —

Marica. Pa vendar — kaj pa je?

Rotija. O nič hudega ravno!

Marica. Oh! kar bojim se.

Rotija. Ne boj se nikar, ljuba moja! Jaz — nič, on je kakor neumen in brez glave.

Marica. Za božjo voljo! Kaj se je zgodilo?

Rotija. To ravno sama najbolje veš, Marica. On — vse vé, že vse vé! Vse je zvedel: da sta si z nekim študentom ali kali v znanji, da te potoma spremljava, da — vse vé!

Marica. Pa nič, prav nič hudega ni! Mama — nikar me —

Rotija. Verjamem — jaz te tudi ničesar slabega ne dolžim; ali on — le besedice k sebi ne pusti, pa kar svojo pot tišči, da je že kateri tak suhač študentač, ki bogvé kdaj še bo kaj, pa za tako, kakor si ti — nikoli; da te že kateri tak le za kratek čas ima in slepari, da potlej, ko pravi pride, pa boš tudi ti vsa neumna, kakor Cena tedaj. Saj pravim, tako reč počne, kakor živina zdivjana! Kolne, priverja se, da vsega tega sem jaz najbolj kriva, ker sem si izmislila to Ljubljano, pa zmirja me in priimke daje meni, tebi, pa tistemu — študentu, in grozil se je in razsajal sinoč, ko je zvedel, nad vsemi. Pa kar — da napreže voz, da se podrvi v Ljubljano, da ga poišče in — sam večni Bog ve, kaj bi bil počel v tisti svoji togoti? Sama ne razumem, kako še to, da sem ga mogla toliko pogovoriti, da je ostal. Ali davi — moralo je biti, če vse ne vem kaj! Komaj, komaj še, da sem ga vendar preprosila, da je še mene s sabo vzel, da sem ga vsaj potoma nekoliko pomirila.

Marica. Kaj — tù so? Kje pa?

Rotija. Tam se mudí pri konjih; s hlapcem go-
vori, pa dolgo ne bo, da pride. Jaz pak sem
brž, kar narhitreje hitela sèm, da ti povem,
kaj je — kaj da te čaka.

Marica. Ali mama — kaj bi vendar začela? Bog
pomagaj!

Rotija. Le stoj! Tako hudo ne bo. Saj sem jaz
tù, obe ga že —. Ali, Marica! povej brž, kako
in kaj je s tistim človekom, — kdo je? Jaz
ga še nič drugače ne poznam kakor po imenu.
Povej, da že vendar vem —

Marica. Kako čem?

Rotija. Nič — nič se ne sramuj! Najbolje je,
da kar na ravnost in odkritosrčno poveš, da
potlej vsaj vidimo —

Marica. Oj, tedaj poslušajte! Mlad gospod je,
kacih štirindvajset let star, zadržanja in ve-
denja najlepšega. Letos je visôke šole na
Dunaji končal in pravedni doktor postal. Stanù
je gosposkega: oče so mu bili cesarsk odvetnik
pri sodniji v Trstu, pa so umrli in mati tudi.
Sam ima že službo, in prav dobro. Prepričana
sem, da me visoko čisla in ljubi iz celega
srca, kakor jaz njega, in da ima zgolj le
poštene namene z menoj. Zagotovljal je že
tolikrat in pa klical Boga na pričo, da me
zares vzame ter da me ne pusti, nikoli ne!
Jaz pa tudi ne morem si ga misliti, ki bi mi
bolje po srcu bil, ktereга bi tako rada imela

in ljubila, ko tega, in — naj le pridejo, naj se zgodi, kar hoče, — povem še njim, da tudi jaz — tega ali pa nobenega! Vse je zastoj! Da — le Mirko! Bil je pri meni; ravno, predno ste vi prišli, je odšel. Morebiti, da ste ga še videli.

Rotija. Res, doli v veži sem videla nekakega tacega, kakor mi praviš. Ravno pri vratih sva se srečala. Še zdelo se mi je, kakor da se je nekako oziral za menoj. Če je res on bil — meni je všeč, prav všeč, vsaj na pogled. Kaj brhek gospod je, pa tudi kaj prijazen in uljuden videti! In potlej, če je res tako mlad, pa ima že to lepo in imenitno ime pa takošno dobro službo, če je tako: jaz bi prevdarila te reči, jaz bi ne delala ovir, ker je že tako — ali on — on —

PETI PRIZOR.

Gašpar. Prejšnji.

Gašpar (srdit prisopiha). Vrag babji — kje je?
Vidiš jo!

Marica. Oče!

Rotija. Bodi pameten, Gašpar!

Gašpar. Le še ti jej pomagaj! Zató pa je taka!

(Proti Marici.) Povej zdaj: Kaj imaš s študenti v Ljubljani? Kako daleč sta že?

Marica. Moj Bog! Kaj mislite vendar?

Gašpar. Kaj — kaj mislim? Kako me pa še poprašuje? To je misel! Vse mesto doma že govori, da ti se s študentačem ongaviš za ogli po Ljubljani, ti — grdobija!

Rotija. Ne bodi vendar tak, pa daj si kaj dopovedati! Saj še ne veš — sama pravi tù-le: to nikakoršen študent ni, ampak učen gospod, dohtar, ki ima dobro službo, ki —

Marica. Ki ni nikoli družega mislil, kot, da bi me vzel.

Gašpar. Kaj — kaj praviš? Molči! Dohtar — frfrač je frfračast, capin je, ki že čuti tvoj denar, pa mu diši, da bi se mastil ž njim! O, saj se ne bo! pa magari, če se ima ves svet podreti —: ne bo se! Jaz pravim! — Dekle! imej pamet, ki ti jo je Bog dal, pa mene poslušaj, pa ne pečaj se z bosim človekom, kader vidiš, da ž njim na nobeno plat nikakor ne kaže, da bi tak bil za te in pa tisto, kar sem ti jaz namenil, če hočeš pametna biti. Glej! ravno se oglašja snubač, kakoršnega si človek le more želeti. Zdaj-le, potoma sèm, srečal me je moj prijatelj Mrtinák, ki z mano hodi na Hrvaško vino kupovat, — srečal me je, pa pravil — prav za gotovo pravil, da nekemu imenitnemu in sila bogatemu

meščanu tukaj iz Ljubljane — Vrednjaku, če sem dobro slišal, — da njemu si ti, Marica, prav prav všeč: da ima kar po polnem resno voljo, snubiti te, ter da se hoče zaradi tega skoraj skoraj oglasiti pri meni. Pa to vem, da je to tudi tebi že znano.

Marica. Res, slišala sem enkrat, pa —

Rotija (začudena). Lej si —

Gašpar. Vidiš, no vidiš, le pamet imej Marica, vse bo! Pomisli — Mrtinák mi je še zagotavljal, da to ti je tak gospod, da jih ima kar na izbiranje tù-le po Ljubljani, da se mu jih, ko bi hotel, ponuja na sto, pa noče nobene — take-le gosposke, kakor so tiste oné — gospodičine, ki le gori in doli pometajo po ulicah, družega pa nič. On hoče raje kakšno iz manjega mesta, ki je bila zmeraj le bolj pri kraji, ki nema tiste ongave puhle metljivosti, ampak ki zna vendar poprijeti za to in to dobro stvar, ktere je treba gospodinji pri hiši: on hoče — kaj bi dalje — tebe, ravno tebe, Marica! Saj pravim, premisli: — tak ženin, — ti — kakšna žena! Kaj pravim, žena? — gospa, gospa! Pa kolika čast za té, za mé — za vso našo hišo! Zatoraj, Marica — daj si dopovedati kaj! Še je čas, dokler ti še hrbta ne pokaže, ko še — hvala Bogu! — menda ne vé, s kom se meniš tù-le.

Marica. Oče — hudo mi je, pa —

Gašpar. No, kaj še? Kaj pa hočeš še več? Moj Bog, oče nebeški!

Marica. Prosim vas: nikar se ne jezite; ali zdaj ne morem — ne smem molčati. Naj ima tist gospod hribe in gore iz zlata, pa naj utegne še tako lepe lastnosti imeti, — záme, za srce moje — pa ni! Že popred ne, koliko menj pa še zdaj, ko pravi, da gospodičin ljubljanskih mu za to ni nobena všeč, češ, ker bi bile prespačene, ali kali? In jaz, ki jih toliko poznam, in kolikor jih poznam, pa sem prepričana, da so tako poštene, tako blazih src, pa zraven tako zale in ljubeznjive, da drugod še nikjer enacih ni; da on, ki se tako preširno baha, ljubljanske še vreden ni; da le gospodičin ljubljanskih nobena ne mara za tacega. Pa bi jaz?

Rotija. Marica!

Gašpar. Molči ti! — Dekle! tedaj je tudi tebi tist vrag že zmešal možgane!

Marica. Kako bridko vendar mi je, da vam ne — morem ustreči, ko bi vam tolikanj rada! Pa — kar groza me spreletava, če se spomnim, da tist — bil bi moj —

Gašpar. Groza? Bom dal ti grozo! Jeli — tistega te pa ni groza, da se s študentači dan na dan potepaš po Ljubljani, kakor —: sram te! Ljudje s prstom kažejo za taboj pa pravijo:

Vidite, Srebrinova je! Kaj ne, tega te pa ni groza?

Marica. Bog mi je priča, da —

Gašpar. Vrag — hudič je tvoja priča, hudič, pa ne Bog!

Rotija. Ne kolni, ne bodi vendar tak! Pomisli vsaj, kje da si!

Gašpar. Kje? Na svojem; če pa ne, pa plačam lahko! Nič — le molčite pa tiho mi bodite! (Zagrabi Marico.) Le kar domu! Doma te izučim, kako se strézuje pijan človek. Aló! (Vleče jo.)

Rotija. Ali Gašpar! Ne bodi vendar živina, saj si človek!

Gašpar. To je potuha! Zato pa imaš take otroke, kakor nobeden na vsem svetu ne! (Proti Marici, ktero rine k vratom.) Le drži se, le glej me!

Marica (hoče poklekniti). Moj Bog! Bodite usmiljeni! — Mama!

Gašpar. Kaj lezeš v tla? Pojdeš — ali te —!

Rotija (vstopi se v bran). Gašpar! ali imaš človeško srce! Tvoja je, misli vendar!

Marica (pade na kolena in prosi očeta s povzdignenima rokama). Oče — ljubi oče! pustite me! Kaj bodo druge rekly doma, če kar na enkrat —

Rotija. Pusti jo!

Gašpar (dvigne jo jezno kvišku). Kaj — pustil? — Da bo tù-le z onim oném zakon delala v kontrebant okoli za ogli, — kaj ne? Zató sem

jo dajal v Ljubljano? Bom dal ti! Poberi se, spravi se, grdobija! (Pahne jo pred seboj.) Voz pripravljen stoji! Naravnost domu! V Ljubljani pa nobeno minuto ne več! Tù sem jaz gospodar!

(Zagrinjalo pade).

Tretje dejanje.

Velika soba.

PRVI PRIZOR.

Gašpar (sam).

Saj sem vedel: doma, ko jej tistega šmentanega kriljača zmeraj ne bo za petami, pa bo kmalu drugače, pa se jej bodo poravnali možgani. Pa res, še sam nisem verjel, da bo v tem kratkem času Marica toliko drugačnih in boljih misli. Kakor sem davi spoznal iz njenih besedi, že pojde, že, da se le enkrat začne ta reč in požene. Vse bo dobro. Ej, ženska je ženska, saj vem; to je spremenljiva stvar, kakor vreme. Od ktere strani veter potegne, pa je, zdaj oblačno, zdaj jasno. To je pa tudi le res: dekle ima dobro srce. Videla je, da jej le dobro želim, pa se jej je milo storilo. No zdaj — kakor je pisal, danes pride,

in pa dolgo ne more trajati, da bo tù. Potlej pa kar — kar pismo naredimo, da se ta reč koj dobro podpre. Ko je tak snubač, ni, da bi oprézoval; pa še, ko vem, da bodo tej mladosti norosti gotovo še enekrati muhe porojile po glavi; pa tist kriljač tam v Ljubljani, ki je dohtar — dohtarji so že sami po sebi najhuji lesjaki na svetu — prisegel bi, da, ko zve, skušal bo, kako bi natvezel še kako homatijo. In pa, — kolikrat sem že doživel! — kader in kjer dobra reč najbolje kaže, tam se razdira najraje. Na vse to pa pozneje res časa ne bo, ko moram zavoljo tiste vinske pravde doli na Hrvaško. Zato — kar hitro, kar naglo — še denes udarimo v roke, pa bo!

DRUGI PRIZOR.

Rotija. Prejšnji.

Rotija. Ne jezi se, Gašpar! ali jaz ne morem si kaj, da ne bi ti povedala vsaj, kaj me tako nekako čudno tišči pri srcu, kolikor bliže je ura, ko ima priti. Mirna ne morem biti —

Gašpar. Ali ženske — to ste čudne vendar, da sam vrag vas razumi, če more. I kaj pa hočeš še posihmal? Dekle — to vidiš menda, da

ima tisto svojeglavno trmo iz glave, da je pri volji, pri dobri; ti pa le brodiš, le brodiš, da bi bil le spet križ in težava! Pri miru bodi, ker veš kako je. Še hvali, da je enkrat tako!

Rotija. Ali, ljubi moj! to ni, kakor misliš. Motiš se. Jaz bolje vem, kako je Marici. Pravi pač, pravi tebi tako; iz samega obupanja pa le, ker menda že sama ne vé, kako da jej je, in — ker se te boji. Ali stavim, da misli pa je vseh družih. Vidim — kar žalostna, molčeča in vsa zamišljena pohaja dan na dan, pa ne toži in ničesar ne pravi, nobena reč se jej ne ljubi, da se mi le smili in se kar bojim —

Gašpar. Pojdi, pojdi! To se le tebi tako zdi. Meniš, da jaz tako malo človeka poznam? To se vé, ktera nevesta pa žvižga in poje tiste dni ravno pred poroko? Nobena! pa ko bi ženina iz čistega zlata postavil pred njo.

Rotija. No jaz — da kterikrat vesti ne bom imela zaradi otrók, povem ti, kakor mislim, storim svoje, potlej pa ti stori, kakor že —. Glej, to je res: če Marica tega Vrednjaka dobi, bolje bo za njo na marsikako stran; ali ko je že tako, da imamo tudi z dohtarjem opraviti —

Gašpar. Kdo — kaj opraviti? Jaz nič, pa ne ti, pa tudi ona ne — nobeden! Kaj meniš, kje je že tist dohtar, kod že zdaj za družimi

slepari tam po Ljubljani okoli, ko naše ni. O, ko bi mu bilo res kaj na njej in ko ne bi dobro vedel, da takemu snubaču bi se vsak le smijal, kedaj bi se bil že oglasil! Poglej tega! Vidi, piše pa pride!

Rotija. Ali ti kar svojo tiščiš; pa videl boš no, da ni kar tje v en dan, kar ti pravim. In pa — ko bi tudi res že po tvojih mislih bilo, prevdarek je dober, že zató, ko bi se le utegnilo z Vrednjakom razdreti. Kdo vé? — Lej, moja misel je, da vendar ne gre, da bi dohtarja kar na vrat na nos zametaval, kakor ti. Vsak pravi: tacega človeka, tako mladega še, pa tako učenega že, čaka gotovo tudi lepa prihodnjost in lahko življenje. Taki, tako učeni ljudje pridejo ti sčasoma do visocih stôpinj. Sam komisár iz kancelije trdil je sinoč, ko je beseda ravno nanesla, da sva govorila o tem, da se prav lahko zgodi, da prej ali pozneje pokliče ga naše ministerstvo za svojega svetovalca. Potlej pa reci, kaj bi imel zoper to, če bi najina hči — ! Gotovo, nobeden ti ne poreče, da Marica, žena njegova, ne bi bila po volji preskrbljena in prav dobro zavarovana za vse žive dni. Zraven tega pa je vendar tudi veliko na tem, da lepa sporazumljivost in udanost in pa prava in resnična zakonska ljubezen kraljuje med zakonskima; ta dva pa — Marica in dohtar — verjemi, če hočeš, da

sta zmeraj še in pa na vso moč navezana eden na drugega! Vidiš, če to —

Gašpar. Če to, pa to, pa — kaj še? Prazne marne! Kolikrat naj ti porečem še: kdor svojega stanovitnega selišča nema, pa naj bo potlej Peter ali Pavel, padar ali dohtar: nobeden se nikoli ne bo mastil s tem, kar sem jaz spravljal vkupe za svoje otroke! Nobeden — nikár ne misli!

Rotija. Gašpar, ti si ne daš dopovedati, ti ne razumeš tega —

Gašpar. Kako pa? To se vé: ženske — te imate glave! Tù-le pa človek, ki je blizu šestdeset let učil se in skušal po svetu, pa — nič, nič! Lej si živ človek vendar: stvar, tako jasna in očitna, da bi jo kar prijel! Tù je bogat, ima svoj dom, lepo veliko hišo v Ljubljani, kakor grajščino, — vsega obilo; živi, kakor ptica v zraku: tam pak ubog siromak, ki ga denes tje, jutri pa tje porivajo po svetu s trebuhom za kruhom, ki pod milim Bogom toliko nema, da bi kozla prekucnil po svojem, pa bi človek tega ne razumel, pa bi še premišljeval? Veš —kar tiho bodi, pa je mir in konec besedi. Marica — če hoče, je prav in bo prav, če ne — naj se potlej nič več nikár ne zanaša na me!

Rotija. Ko bi kar tako pa tudi že dobro bilo? Zbolela bo!

Gašpar. Od česa? Od tistih muh in zolov, ki se jih je iz taci bukev nalezla in bogvé kod še vse tam po tistih ljubljanskih čitalnicah? Za mojih časov take bolezni ni bilo.

Rotija. Govoriti ti je lahko; ali — imel jo boš ti na vesti, če jo prisiliš v nesrečo. Pa res, kaj se pa more, da je dandenašnji drugače? Saj časi tudi še kaj drugega ni bilo! Svet se je zdaj po vsem preuredil.

Gašpar. Kaj bi se le preurejal? Jaz tega ne vidim. Meni se še vse po starem zdi! Ktera je petična, snubi jo bogat, ktera pa bosa, vzame rada berača, če jo kateri hoče. Ta navada je stara, kar se ljudje jemljó. Le taki mladi ljudje, ki družih in boljih skrbi nimajo, sklepajo dandenes na skrivnem pa za kratek čas take zakone, kakoršnih na svetu še nikoli ni bilo, pa ne bo; toda kader prava pride, gredo pa le štet. In če ni, da bi se zakon na oba kraja enako podprl, pa jim omahne.

Rotija. Kaj boš gledal na druge! Tebi naj bo le svojih otrok sreča in blagor na mari!

Gašpar. To je vendar več, kakor od zlodeja! Kaj pravim, kaj hočem drugega kaj? Ali ti nisem povedal, razložil? Pa ona sama, — vem, da zdaj jej je prav; ti pa le svojo pot: da dohtar, da dohtar! Kakor da bi dohtar srečo vsega sveta nosil pod pazuho! I kaj imaš vendar s tem dohtarjem? Pri moji stokrati!

ne bo ga imela, nikoli, če se oba na glavo postavita!

TRETJI PRIZOR.

Marica. Prejšnja.

Gaspar. No, Marica, kaj?

Marica. Pavle poprašuje po vas.

Gaspar. Prec, prec! Glej, Marica! ravno jej pripovedujem, kako dobro se mi zdi, ko vidim, da vendar enkrat spoznaš, da ti res hočem le dobro. Marica — vidiš, takó: le ubogaj svojega očeta! To pravim, ne boš se kesala, nikoli ti na svetu hudo ne bo. Otroci, le pamet, le pamet! Drugo — tisto šepetanje za ogli, to so vse prázne! To pak je, presneto, tak ženin iz Ljubljane! Dobro vem, ko se pripelje, vse mesto bo kar gledalo in zijalo. Kaj bi ne? Taki se tudi vsak dan ne hodijo ženit tù-le k nam. Stavim — najbogateja naših deklet vzela bi prav za slast njega, ko bi le katero hotel. Zdaj vsak čas že lahko pride; treba, da gledamo, da se vendar spodobno sprejme, kakor gre takemu. Potlej — za gosti in kar bo, pripravi se tù-le notri: miza se pokrije pa takó kaj tacega dé ná njo, kakor že ženske

veste in znate. In da bo vse bolj vidno in veljavno, povabita se vsaj, če drug ne, naša soseda. Doli v kuhinji pa glejte, da kaj poštenega pride na mizo; če ni, pa skoči ena še po katero kuharico kam; pijačo že jaz preskrbim. Marica, ti pa — preopravi se, preopravi! Tako-le kaj bolje se obleci, da bo vendar —. Pojdimo zdaj! (Odió.)

ČETRTI PRIZOR.

Neža (priredovaje mizo).

Bog nas varuj vendar! Saj človek ne vé, za kaj naj bi najpred prijel, kam se obrnil: ali kuhal, ali pregrinjal, ali stregel, kakor se spodobi vsacemu tacemu gostu. Uh! pa še sama sem taka, vsa razcefrana in razkuštrana! Poreče: táko-le pomivalke imajo za deklo! Ti gosposki ljudje, to so res čudni ljudje. Da jo le vidi, pa kar — kakor izpuščena krava v zelnik! Vem, pri mojih, ko je ženin k meni hodil na ogled, to je dobro, da ga nisem hotela, — tisti križi in težave z otroci! — pa je vendar dober teden poprej pošto pošiljal, da pride, da smo vsaj lahko pripravili kaj. Kako pak bi tù? To bo zmešnjava! Živi Bog

res, kako naglo se vse preobrača na svetu! Predvčeranjó saboto — deset tednov je bilo, kar smo jej pripravljali za Ljubljano, denes pa že —. Vse bi še bilo, ali škoda le, da taka-le nedolžna nedolžnost — oh, tako hitro pomine! I no, pa mora že tudi božja volja tako biti: vse ne moremo zmeraj nedolžne in kar tako ostati, kakor pravi sveti Pavel.

PETI PRIZOR.

Pavle. Prejšnja.

Pavle (prinese čutaro, pa jo odloži v kot). Sladka butara, šentjanževega cveta, tù-le počivaj! Pa najraje bi te odmašil, pa váse zvrnil!

Neža. Požrešnost požrešna! družega ne misli —

Pavle. No, kaj se pa ti tako kislo držiš in puščobo prodajaš, ko že vse po poroki diši? Vesela bodi, kakor jaz, pri meji premeknil!

Neža. Kaj bom vesela zato?

Pavle. Hej, kaj? Pili ga bomo, pa židane volje enmalo zasukali se tako-le po peti, hola dri, hola dra! (Potegne jo náse.) Pa tako-le malo skup postisnili se!

Neža. Bog te je dal; ali si prismojen? (Iztrgavši

se mu.) Kaj bi pameten človek rekel, ko bi videl?

Pavle. Kaj neki? Dobro bi se mu zdelo. Saj drugače tako ni nič, če ljudje niso veseli, in se tako-le časi malo radi ne poimajo!

Neža. Bi pa že spet rad kvantal, grdoba nesramna! Pojdi, odkoder si prišel!

Pavle. To se vé, le pojaj, le pojaj me! Zató pa ženske tù-le pri nas tako stradate mož, ko niste za nikakoršno družčino; zató pa morajo naša dekleta po najmenj šest tednov v Ljubljano, da s kuhalnico mešajo in s šivanko bodó tam po Ljubljani, da ga dobé.

Neža. Zato, kaj ne? Šalobarda šalobardasta! Tega pa ne premisli, da vsaka reč je le božja volja tako.

Pavle. To je, — božja! Kdo pa pravi, da ne božja? Kaj ne Nežika, kader še nama tista pride na misel, da se bova možila in ženila, pojdeva pa tudi v belo Ljubljano. Ti boš šivala in pa kuhala, jaz pak si že tudi dobim kje kako oné, da bom ongavil tam po Ljubljani, da pride od kod kakošna taka volja, ki je božja. Jeli, Nežika?

Neža. Spravi se čvekač! Saj še nikoli družega znal nisi, kakor čvekati!

Pavle. Saj res, kaj le čvekam? Da bi v Ljubljano hodila ljubčka si iskat? Pa sem koj tù-le! Vidiš me! Pa tak fantič iz fare, kakor

se pravi! Pa kako štimám jaz našo Nežiko!
(Hoče jo objeti.)

Neža. Greš, nečednost prešeštna!

Pavle. Nič! jaz pa le vem, da počasi že tudi midva tako-le kaj narediva. Le glej, kako, — kakor nalašč greva skup! Meja zelena! to mora biti zakon, da kaj; pa po volji božji stavim da tudi!

Neža (vrže brisačo vánj). Tù-le imaš, skušnjava skušnjavska!

Pavle. Pa sladka, kaj ne? Nič, Neža, nič huda! Zakon pa le bo iz naju, če je vse — pri meji premeknil! Pojdeva pred oltar, pa porekó gospod: Neža in Pavel —

In nomine patre:

To ni za ene kvatre,

To ni za na odprt,

Je noter do smrt!

Neža. Le norca se delaj še iz božjih reči!

ŠESTI PRIZOR.

Marica. Prejšnja.

Marica. Pavle! kličejo te; doli pojdi!

Neža. Saj sem mu pravila; kedaj ga že gonim jaz, tega kvantača!

Pavle. Laže, sama pa le kar po vsi sili tišči v mé, da bi še midva naredila kakošno ženitev. (Odhajaje.) Šmarnica, tako mila! hej, vesela, vesela! To bo reč, to bo kaj, to bo vse — pri meji premeknil! (Odide.)

Neža. Bog ga nesi! Nisem ga mogla že več poslušati, tega nesramneža! Pa Marica, oh! kako prav, da mi prideš! Jaz menda nič ne vem, nič ne znam; glej! — veš kaj bi še manjkalo? V Ljubljani si bila, imaš bolj glavo za take reči. Povej, če utegneš!

Marica (za se). Kaj méni? — Naj bo, kar če!

Neža. Marica, o žalostna nikar ne bodi! To se vé, da je nedolžnemu človeku malo hudo in bridko pri srcu, kader pride, da mora slovo dajati žlahtnemu deviškemu stanu; pa le misli tudi in tolaži se s tem, da je že vse božja volja tako. Človek naj je samskega, ali zakonskega stanu, lahko je zveličan, če prav v zakonskem malo teže. Pa dobri otroci so, ki toliko večó krono pletó za nebesa. Pa tudi, tako bogat ženin, že to je koj velik žegen božji; koliko večí še bode v zakonu! Marica! le ubogaj očeta in mater, dobro ti pojde na zemlji! Kar vse pusti, pa vesela bodi! Ko bi jaz na tvojem mestu bila! Bog vé — saj ne mislim, saj nočem, ali — to le beseda nanese tako, da tako primero naredim.

Marica. Neža, o — tebi je pač lahko govoriti!

Kaj je tebi, ko ne veš? Ali meni: vsa se tresem, vsa trepetam. Kar tako tesno, tako bridko mi je pri srcu; sama že nič več ne vem, kako mi je; sama ne vem, kaj bo. Vsa sem — kar preč! O le pripravljajte, le — pride naj, kader hoče, jaz —

SEDMI PRIZOR.

Gašpar. Neža.

Gašpar. Prišel je, Marica! — Da te! menim, to je gospod, to ženin, kar se reče! Precej na prvi pogled se mu vidi, da je tudi kaj prida moža. Šment! napravljen od glave do nog, da najbolji naši kancelijski še na Veliko nedeljo ne bodo tako. E kaj, to so ti v rašovnji proti njemu! Pa zlata na njem, okoli vratú, po prstih, da vse kar žarke daje! Pa zal človek je, lep človek, čeden in postaven, kolikor ga je; saj pravim, tacega — pa ko bi tudi ničesar ne imel, kazalo bi, da bi ga dekle rada imela, in vem, da naših druga vsaka bi si prste oblizovala po njem. No, to pa je mož, to! da ga je kar veselje gledati; kaj bodo tisti — —. Poglej! pa koliko mu je tudi za te! Kakor je pisal — še popred je prišel.

Marica! le kar — — kar doli pojdi, prijazna mu bodi, pa lepo govori ž njim! Malo po vrtu ga prepelji tačas, da se tù-le vse dobro pripravi. Vidiš, da še ni. — Le ubogaj me, — Marica! Kmalu boš sama spoznala, nikoli se ne pokesaš, še le hvaležna mi boš. Sama sebi boš najbolje ustregla in jaz — kako bom vesel! No le pojdi, le pojdi, pa — kakor sem ti rekel! (Marica odide.)

Neža! glej, glej, da bo! Pa tako-le kaj róževja denite tudi, kak šop na sredo omizja, da bo dišal. Pa doli v kuhinji, le glejte, da bo tako-le kaj bolje! Ljubljancan — to ti ni kar tje v en dan!

Neža. Skušale bomo, kar se bo dalo.

Gašpar. Le glejte, no! Pa tù-le, kar je za pisanje treba, da bo vse koj pri rokah. Najpred bomo pismo delali, potlej še le kosili. (Odide.)

OSMI PRIZOR.

Neža. (Koj potem) *Pavle.*

Neža. Oh, to bodo reči res! Človek pa, za božji čas! zmeraj v tem malem mestu-le, kjer se nič ne vidi, nič ne izučí, nič ne doživi; kako

bi potlej kaj mogel? Ko bi bila, dokler sem bila še mlada, vsaj za ene kvatre v Ljubljano šla! Oh, pa vem — da zdaj je že vse zamujeno!

Pavle (velik šop za klobukom pripleše noter). Juhe!

Hola-dri, hola-dra,

Štajerski, to je moj ples!

Ko je en fantič, pa

Ljub'ci dve vmes! (Pograbi Nežo.)

Hola-dri, Neža! Hola-dra, Neža! Povdari jo, povdari, meja zelena! Hola dri!

Neža (vijoč se iz njegovih rok). Ali si človek, ali živina ali kali? Bog človeku grehe odpusti!

Pavle. Nič, vse zastonj! Ženin je tù, moraš, če je vse — pri meji premeknil! Neža —

Če plesat me vzameš

Pa ocvirek ti dam;

Če rada verjameš,

Tù-le v žepu ga imam!

Pa polko, pa valcer, ali kar češ, da bo le — pri meji premeknil!

Neža (iztrgavši se mu). Tak pusti me, če ti je Bog pamet dal!

Pavle. Dal, dal

O svetem Pav',

Ko je vse zmrzoval',

Še plamen v peči, —

Če bi ne bili kurili okoli njega.

Neža. No, pa si tako neumen!

Pavle. Ko bi nobeden neumen ne bil, kdo bi bil pa pameten?!

Neža. Pojdi! Kaj si že spet prišel motit tù-le gori! Kaj nemaš nič drugega?

Pavle. Saj res! Kmalu bi bil pozabil. (Sname šop.) Vidiš ga! Diši, kot sto miši, pa ena crkne, pa vse smrdí. Mati so ga nabrali, jaz pa povil, da drži, kakor tist trak, ki ga pred oltarjem nevesti in pa ženinu na prste nataknejo. Vidiš, jaz vsako reč takó, da tudi koj kaj pomeni! Ná! priongavi ga tù-le na mizo; so dejali, da se bo kaj podajal.

Neža. Daj brž!

Pavle. Na! i no, na! saj ti ga ponujam!

Neža. Ko pravim, sitnost, da brž daj, ko si me že tako toliko zamudil. Brž!

Pavle. Ná, le! Kedaj pa ti meni ktereга daš? Ga boš? — Iz suhe detelice, pa iz rožmarina kakošnega, da vendar enkrat lahko porečem —

Neža. Čvekač! Ne čvekaj, raje brž daj!

Pavle. Če obljubiš —

Neža (potegne ga mu iz rok). Bog pomagaj, da človek more tak biti! Oh, zdaj pa še ne vem, kako bi naredila ž njim, da bi vendar kako bilo!

Pavle. No vidiš! Zakaj nisi šla nikoli popred malo v Ljubljano? Naučila bi se bila. Doli vem, da tudi take reči znajo.

Neža. Zdaj pa še ti, — tak pusti me vendar!

Pavle. Meja zelena, saj res! Neža! no, pa zdaj reci, ali ti nisem že tačas pravil?

Neža. Kaj pa?

Pavle. I no — da iz vse te šivarije in pa kuharije se mora nekaj izkuhati!

Neža. Oh vendar že nikár ne bodi tak!

Pavle. Ne ne, Neža! Čaj, da ti povem! Kuha se, kuha nekaj! meni verjemi, da se kuha; pa še vrelo bo in kipelo, predno bo konec te zakonske kuhe. Ne vem, da bi se motil, — boš videla!

Neža. Kaj pa misliš res?

Pavle. Sama si videla in slišala, kaj je bilo. Veš, na kake moči se ga je zmeraj branila, da ga noče, da ne, pa da ne! kakor bi bil jež, pa ne fant. Ali danes, zdaj-le, ko ga je zagledala: tlesk! tlesk! v roke, toliko, da ni zavriskala od veselja. Pa tekla je k njemu, pa vrgla se nánj, pa tako lizanje in čopotanje je bilo z ust na usta, da se je slišalo, kakor bi me kdo z lopato po plečih bíl. In on pak jo je tako-le k sebi pritisnil in pa objel.

Neža. Neslanec, neslani ti!

Pavle. Neslanec sèm ali tje — bilo je. No, potlej pa reci, če to ni čudna prememba, če ni kaj?

Neža. Če ne lažeš, če je res?

Pavle. Jaz legal? Nikoli — komaj vsake dobre kvatre enkrat, pa še tačas ne drugače, če mi najmenj za en bokal vina ne gre.

Neža. Ko bi dušo rešil iz vic, pravijo, ne sme!

Pavle. Jaz za dve ne! Zato pa, Neža! pomni, kaj ti pravim. In pa, veš — meni se še nekaj zdi!

Neža. Pa kaj?

Pavle. Jaz bi dejal: oče nemara še ne vedó, kam psica tace moli.

Neža. Kako?

Pavle. Kako? Tako-le, vidiš, ali pa tako-le.
(Pokaže z nogama.)

Neža. Grdoba, se boš zviral!

Pavle. No, jaz bi se enkrat ne pridušil —

Neža. Bog ne zadeni!

Pavle. Saj pravim, da ne — da ta gospodič je pa ne mara le tist študentovski dohtar, ki je popred tako glorio gñala zanj, pa ne — Vrednjak! Pa res, če pomislim vse tisto, kar sem dozday slišal in pa zdaj-le videl na te-le svoje oči — je, je dohtar, pa če le ni vse pri meji premeknil — je! Saj vendar tudi nekaj poznam ljudi. To se ti po vsem vidi prav tak srakoper, kakor tisti šibljači, ki bukve pod pazuho prenašajo po Ljubljani. Nič, Neža! reci ti, kar hočeš — je pa študent, pri moji duši, da!

Neža. Za živi dan! Tako se že vsa bojim, pa še ti tako grdo kolneš, da me je kar groza.

Pavle. Mene pa nič. Bal sem se pa popred že tudi jaz, bal, da bi se zakon ne razdrł, ko

se mi je že kar zdelo, da nekako narazen leze.

Neža. Večni Bog! da bi le kaj hudega ne bilo! Da bi le vse dobro izšlo!

Pavle. Kako neki, kot dobro? Kaj bi družega ongavil? Meni se je že nocoj sanjalo, da sem bil na preži, da sem svinjsko gnjat jedel, pa sem žvečil odejo na postelji, da je še denes vsa slinasta.

Neža. Šema! To se vé, ko ti družega ni, le, kako da bi jedel in pil in sit bil!

Pavle. Kako pak? Sit, ploha vina, židane volje — pa je vkup človeško življenje. Kaj se neki meniš? Neža! vesela, vesela! Meja zelena! svatovščina bo! Pa se bomo zasukali: noge od tal, da se bo vse premikoval', sapa napeta mojega dekleta! (Pograbi jo.)

Neža. Pusti — da brž grem!

Pavle. Pa pojdiva! Hola-dri, hola-dra, pa po-metala bova midva, da bo vse — pri meji premeknil! (Zvrtil se ž njo plesoma vèn.)

DEVETI PRIZOR.

Marica. Mirko.

Mirko. Marica! res, povej po pravici, jaz ne razumem, kako je to? Vem, da oče so se me

popred močno branili, denes pa so tako pri-
jazni? Kaj? kako to? Premišljeval sem —
čudno se mi zdi; hotel sem jih že sam v-
prašati.

Marica. Ne Mirko, ne! Prosim te, bodi miren!

Mirko. Vidiš! ti mi nekaj tajiš, pa v tako važni
zadevi! Toda zastonj! Tù mora vse jasno biti,
kakor beli dan. Če molčiš, Marica! jaz —
grem!

Marica. Mirko, ljubi moj Mirko! o vendar —
čaki!

Mirko. Lej, ti se bojiš? Kaj je tedaj, Marica?

Marica. Mati in sestra in — obe le želite, da ti
bodeš moj ženin.

Mirko. In oče — oče?

Marica. Oj — tudi bodo radi hoteli, le da po-
trpiš, da se ne prenašliš, da —

Mirko. Ali te razumem: motijo se o meni ne-
mara? Pač, gotovo! Pa tega — mi nisi po-
vedala? (Hoče iti.)

Marica (oklenivši se ga). Mirko, o čaki, čaki! če
me ljubiš. Povem ti: res, tistega Vrednjaka
mené v tebi, ki ga ne maram.

Mirko. Tako! Taka pomota? Brž se jim mora
pojasniti! (Hoče iti.)

Marica (zadrževaje ga). Za Boga, moj Mirko! Ali
— usliši me, ko te prosim v imenu ljubezni:
počaki! Če ne, če se prenašliš — brez pre-
misleka, lahko je po najini sreči — za vselej!

Lej, ko pride čas, govoriti hočemo vsi, vsi jih prositi, Mirko, vsaj zdaj molči, počaki!

Mirko. Kaj tacega se nisem nadejal. Jaz —

Marica. Ubogaj me — prosim te! (Inté.) Mirko!

Mirko (premišljuje nekaj časa). No — dozdam se še ni nobena krivica godila! Počakam tedaj; molčal bom toliko časa, dokler se sme molčati o tako važni stvari. Kaj ne bi jaz storil za te? Toda potlej — naravnost, nič za hrbtom!

DESETI PRIZOR.

Gašpar. Rotija. Biležnik. Svatje. Prejšnja.

Gašpar. Prosim, le kar noter! Naš ženin je že tū. Ne bote za zelo jemali, pa priprave denes ni bilo, ravno, kar za silo!

Rotija. Res, naj častiti gostje ne hoté zameriti.

Svat. Kaj, še! Vendar pa je tako lično; pa tak šop tu-le! Kako diši! Kaj hočete? Bolje ne more biti!

Gašpar. Saj pravim, kader bo, bomo že gledali, da bo ktera reč kako drugače, kaj bolje! — Gospod dohtar! le kar tam-le gori se poslužite prostora; mi že sedemo vsak kam. (Ko sédajo.) Saj — s pisanjem se ne bomo mudili! Ženin je moj mož, pa je dovolj. Kar

je njemu prav, pa je tudi meni. Če prav še nobene besede ni bilo, upam, da se bomo lahko razumeli. Tù ne bomo gledali — en tavžent ali dva menj ali več!

Mirko. Oče, kar se tega tiče, le, kakor sami hočete in za dobro spoznavate. Vaša je Marica. Dota, ktero jej zdaj izpoznavate, pospeševala bode pač že kolikor toliko njeno srečo; sicer pak vam zagotovim, da se ne bojite za njen blagor, ko bode meni izročena.

Gašpar. Prav, saj tega sem tudi prepričan. To so besede moža! No da, kaj bi družega? Gospod dohtar! jaz mislim, drugi prepisi in kar še treba tistih pečatov, da se že potlej, kader bo, naredé; zdaj pa, ko je že taka navada, da se pri tacih rečeh te besede spravljajo na popir — dejte pa bodite tako dobri, zapišite: „dvanajst tavžent goldinarjev dote in“ — kar že samo po sebi gre z nevesto. Pa tudi ne rečem, da mi je le, da bi se s tem enkrat za vselej odkrižal dekleta. Moj otrok, da je le v rokah, ki so meni všeč: kaj je meni? — Ste zapisali? „Dvanajst tavžent goldinarjev dote svoji hčeri, Mariji Srebrinovi, ki jo zaročujem z“ — pa dajte, da se podpiše sam, da vidimo, da je vsem prav.

Mirko (biležniku). Prosim, gospod doktor! (Podpiše se.)

Gašpar. Pa še jaz. (Vzame list in gleda.) Kaj berem?

To — vaše ime?

Mirko. Da moje.

Gašpar. Kaj je to? Vi se — pa to niso reči, da bi človek norčeval! Vi ste —

Mirko. Jaz — doktor Mirko Snoj —

Gašpar. Tist —? Proč iz moje hiše! Sleparija je to! Slepár!

Rotija. Gašpar! vendar —

Gašpar. Nič! jaz pa kratko malo nočem nič s sleparji opraviti imeti, pa je!

Mirko. Kdo ste vi? Kdo sme mene sleparja imenovati? Da ste se, kakor razvidim zdaj, motili o meni, ali sem tega jaz kriv? Prašali me niste za ime! In jaz — vse prej, ko da sem vas hotel prevariti. Kako morete to meni očitati! Prišel pak sem, da pošteno snubim vašo hčer, katero ljubim iz vsega srca in resnično voljo imam in sem tudi v stanu, da jo stanovitno srečno storim! — Zdaj veste vse: čuli ste me! Če vam je prav, izpolnite mi moje želje, če ne — silil se vam ne bom — pa grem! (Marica hiti k njemu.)

Gašpar (zamrmra). A — —

Rotija (prime Gašparja za roko). Dobro še vse veš, kaj sem ti pravila o tem! (Pokaže Mirkota.) Ali ti je mári sreča svojega otroka? Glej, hoče in znal jo bo po vrednosti čislati, ne pogreša se ničesar — pa ti tako govoriš s človekom, ki ima tako blago srce, ki tvojega otroka hoče storiti le srečnega? Pa ž njo — nimaš nobe-

nega usmiljenja, nobenega srca zanjo! Ko bi lahko njej, njemu, meni pa gotovo tudi sebi ustregel, da bi vsi srečni bili? Pomisli le!

Gašpar (nevoljen dirja po sobi).

Marica (s solzami). Moj ljubi, moj dragi oče! O — ves čas svojega življenja vas bom blagoslovila, pa le — zdaj se usmiliti! Naj bo Mirko moj ženin! Če ne — nikoli več noben dan na svetu vesela ne bom, pa tudi nikoli nobenega družega nočem — vse je zastonj!

Mirko. Glejte! Dajte, še enkrat vam rečem, da bo moja Marica! Bodite brez vsakoršne skrbi, pa izročite jo meni! Imeli jo bote v najvarnejih rokah do konca življenja. Ustregli bote vsem in samí — nikoli se ne bote kesali! Tu je roka, da nikoli!

Prvi svat. Gašpar, od mladih nog sva si bila zmeraj najbolja prijatelja. Če sem ti kterikrat kaj svetoval, poslušal si me vselej rad in nikdar ti za to žal ni bilo. Zdaj pak ti rečem: Gašpar, daj dekle temu gospodu! Ne more drugače biti, kakor le prav, zanjo in zate in — za vse!

Drugi svat (mu tudi prigovarja).

EDNAJSTI PRIZOR.

Pavle. Prejšnji.

Pavle (v desni pismo, v levi bokal vina za hrbtnom). To pismo, oče, na vas govori. Pa počakam, če bo kaj!

Gašpar. Iz Ljubljane — od Vrednjaka! (Odpre in bere.) Časa ni denes imel. Ima druge opravke pa se opravičuje.

Rotija. Glej, to še tudi, kakor nalašč! Druge opravke — resna volja ga ni, pa se tolikanj zanašaš na tacega? In pa tista sramota! Po celem mestu že vedó in govoré, da delamo pismo, da smo zaročili Marico! Zdaj pa —

Gašpar. I — saj ni treba toliko in pa tacih prošnjá! To sem jaz — oné — le tako ongavil! Saj, kakor nalašč! Ravno potrebujem kacega dohtarja, ker imam po Hrvaškem toliko pravnj zaradi vina. Le zamere nikar! Že dobro, vse prav! Marica — ta je tvoj ženin! Tu je roka!

Pavle. Pa tù! No glej! Ali nisem dejal, šmarnica, da bo? — Vidite oče, kaj ne, kader bomo še katero možili, le — v Ljubljano jo dajmo! (Obrnivši se proti poslušalcem pije na zdravje iz bokala.) Živio!

(Zagrinjalo pade).

